

Etiske dilemma ved bruk av kliniske foto i tannlegepraksis

Mange tannleger tar kliniske foto av pasientene sine. Bildene brukes til diagnostikk, dokumentasjon og behandlingsplanlegging.

Paragraf 4 i de etiske reglene omhandler taushetsplikt og diskresjon. Her står det:

En tannlege skal vise diskresjon når det gjelder opplysninger vedkommende får som tannlege, selv om disse ikke omfattes av lovbestemt taushetsplikt. Den samme aktsomhetsplikt må tannlegen pålegge sine medarbeidere.

Når man tar bilde av en pasient, innhenter og dokumenterer man opplysninger om vedkommende, og da oppstår det med en gang flere etiske dilemmaer man bør tenke gjennom:

Man må innhente samtykke fra pasienten

Det er naturlig å spørre pasienten om det er greit at man tar bilder. Men, man bør også forklare pasienten hva slags bilder som skal tas og hva man skal bruke dem til. Skal de bare lagres i journal? Skal man dele dem med tekniker? Det kan være greit at pasienten får se bildene man har tatt.

Det er svært viktig å innhente informert samtykke fra pasienten om at de godtar fotografering, samt lagring og deling av bilder. Dette skal dokumenteres i journalen. Det kan være greit å ha et skjema pasienten kan signere, så kan man i tur skanne dokumentet inn i journalen. Det er selvfølgelig frivillig for pasienten å gi sitt samtykke. Man kan ikke tvinge dem til å bli tatt bilde av. De kan i tillegg når som helst trekke tilbake sitt samtykke.

Hvordan tar man bilder?

Mange tannleger har kamera på kontoret. De overfører bilder fra minnebrikker til pasientens journal. Minnebrikkene oppbevares på klinikken. Kamera gir gode bilder, men de kan være litt tunge å bruke og noen er svært dyre. Mange allmennpraktikere tar bilder med telefon. Dagens telefoner har svært gode kamera og det er lett å dele bilder herfra. Men det er problematisk på flere måter å bruke telefon. Bildene lagres ofte utenfor telefonen i en såkalt «sky», og selv om man overfører bildene til journalen straks, bør man være sikre på at man har slettet dem fullstendig fra telefonen og det eksterne minnet. Noen sletter ikke bildene, men har dem på telefonen, og diskuterer gjerne kasus med kollegaer. Man kan unnskyld seg med at personene ikke kan kjennes igjen, men har

pasienten virkelig samtykket til dette? Ville de likt å vite at man viser bilder av dem til flere kollegaer i sammenhenger som de ikke selv har godkjent?

En telefon kan hackes eller stjeles, og bør ikke brukes til kliniske foto. Hvis man absolutt vil bruke telefon, kan en løsning være å ha en telefon på klinikken, som bare benyttes til dette formålet og ikke har SIM-kort eller internettilknytning.

Hvordan deler man bildene?

De som har kamera med minnebrikker skriver gjerne ut et bilde og sender dette. Noen har flere minnebrikker og sender hele brikken. Andre henter ut bilder på minnepinner og sender disse til tekniker, spesialist etc. Dette er trygge måter å dele bilder på, og personvernet ivaretas på en god måte. Det er også vanlig å sende bilder på mail. Dette er betydelig mer utrygt, men kanskje det er greit om man har pasientens samtykke? Man må i alle fall sørge for at innholdet er passordbeskyttet. Om man står i en akutt situasjon og ønsker svar raskt, kan man jo gjerne tenke seg å dele bilde via MMS også. Igjen vil dokumentert, informert samtykke fra pasienten være viktig.

Det har blitt svært vanlig å dele pasient-bildene på Facebook-grupper. Nesten alltid står det at pasienten har samtykket til at man viser bildene, men vet de egentlig hva de har samtykket til da? Vet de hvor mange som er på gruppa? Tenker de på at noen kan ta skjermbilde av bildet deres og dele det videre? Må vi egentlig bruke bilder når vi legger frem en case på facebook?

Det er også populært å legge frem før- og etterbilder. Dette kan sikkert være inspirerende for noen, og man kan kanskje plukke opp noen tips, men er det til nytte for pasienten? Vi som er så gamle at vi husker tiden før telefonene hadde kamera, gikk ikke rundt med papirbilder av pasienter vi var skikkelig fornøyde med i lommeboka. Kanskje skal vi la bilder av pasienter være lagret i det beskyttede journalsystemet?

Hvorfor tar man bilder?

Kliniske foto er en flott måte å dokumentere funn på. Man kan vise tilstanden i munnen ved undersøkelse enten det dreier seg om attrisjon, tilstander i støttevevet, karies eller sykdom i munnslimhinnen. Det er også en fin måte å dokumentere endringer over tid

på. Hvis man ønsker å søke om refusjon på vegne av pasienten er kliniske foto en flott måte å dokumentere funn på. Det er også fint å kunne sende tekniker kliniske foto når man skal ta ut farger på kroner eller planlegge større protetiske arbeider.

Noen bruker også intraorale kamera som en del av undersøkelsen og behandlingsplanleggingen. Man kan da vise pasienten tilstanden i munnen og de tennene som man ønsker å behandle. Det man bør ha i bakhodet da, er den påvirkningskraften vi har på pasientene. De har ikke noe grunnlag for å vite om det vi anbefaler er riktig eller nødvendig. Kan de egentlig bruke disse bildene til å ta en nyttig avgjørelse? Vi bør være bevisst på dette, og ikke bruke bilder på å selge inn en behandling.

De siste årene har det blitt veldig populært med bildebehandlingsprogrammer som i utgangspunktet skal hjelpe til med å planlegge behandlingen. Smile-lab og Invisaligne er eksempler på dette. Man kan skanne pasientens tenner og ved hjelp av bildemanipulasjon planlegge hvordan det ferdige resultatet skal bli. Et flott verktøy, men det etiske dilemmaet er at det også brukes til å selge behandlingen. Tenk deg at du viser en ung dame med trang- og

feilstilling av tenner hvordan hun vil se ut med helt rette tenner. Det bildet kan du aldri ta fra henne igjen, og det vil nok drive henne i retning av å velge behandlingen. Man skaper altså et behov hos pasienten.

Konklusjon

Selv om kliniske foto kan være nyttige for oss i behandling av pasienter, skal vi huske på at de er en del av journalen, og journalen er pasientens eiendom. Vi må derfor forvalte den på en sikrest mulig måte og alltid i vare ta pasientens personvern. All behandling vi utfører skal også være til hjelp for pasienten. Dette kan vi også tenke når vi velger å ta bilder: Er dette til hjelp for pasienten? Denne tanken bør også være helt fremtredende når vi velger å dele bilder av pasienter med andre. Bildene våre viser som oftest bare tenner, men det er en personer rundt tennene; våre pasienter, og de har full tillit til at vi overholder vår taushetsplikt.

Line Bjerklund Pedersen og Mariann Hauge
NTFs råd for tannlegeetikk

Det er svært viktig å innhente informert samtykke fra pasienten om at de godtar fotografering, samt lagring og deling av bilder. Dette skal dokumenteres i journalen.